

اگر آزمون های پیشرفت تحصیلی را به واسطه اسمشان تحلیل کنیم باید آزمون هایی باشد که به پیشرفت تحصیلی دانش آموزان منجر شود، یعنی ضعف ها را بشناسد و آنها را تقویت کند، در حالی که میزان پیشرفت تحصیلی هر دانش آموز در طول سال تحصیلی را هم می سنجد و از این طریق عملکرد نظام آموزشی را بررسی می کند.

پس ذات این آزمون ها خوب است و مورد تأیید و آنچه مورد نقد است نحوه برگزاری آنهاست، نقدی که حتی در بدنه آموزش و پرورش نیز مطرح است. نقاد این آزمون ها این بار عظیم محبی است، مدیر کل متوسطه اول وزارت آموزش و پرورش که در گفت و گو با جام جم مهم ترین ایراد وارده بر این آزمون ها را استاندارد نبودن شان می داند. او می گوید آزمون استاندارد آزمونی است که از یک سو مشخص می کند دانش آموزان تا چه اندازه به استانداردهای یادگیری رسیده اند و از سوی دیگر نه فقط محفوظات آنها که همه ابعاد و سطوح یادگیری در آنها را می سنجد.

محبی به همین دلایل به سوالات سخت و پیچیده در آزمون های پیشرفت تحصیلی نقد دارد، چون می گوید آزمون باید آن چیزی را بسنجد که دانش آموز باید یاد بگیرد نه آنچه که فراتر از حوزه یادگیری اوست. او بتازگی به استان ها یک دستورالعمل نیز داده مبنی بر این که بجز آزمون های استاندارد هیچ آزمونی برگزار نکنند و این آزمون را نیز بعد از دی برگزار کنند تا نتایجش قابل استناد باشد. طبق تحلیل او این کار باعث می شود اگر میانگین نمره امتحانات یک استان در یک درس مثلا 18 بود و آزمون استاندارد پیشرفت تحصیلی این نمره را مثلا 12 نشان داد، این تناقض بین دو نمره مشخص شود و کارشناسان برای حل مشکل اقدام کنند.

البته وقتی از علی افشانی، مدیرکل متوسطه دوم وزارت آموزش و پرورش درباره این آزمون ها سوال کردیم او به این صراحت درباره آنها موضع نگرفت و گفت گرچه ممکن است برخی سوالات این آزمون ها استاندارد نبوده یا حاوی مشکلاتی باشد که کارشناسان بر آن دست می گذارند، ولی نمی شود همه آنها را به کل رد کرد. او البته حتی پذیرش صد درصدی این آزمون ها را هم ناممکن دانست چون به اعتقاد او فقط کمیته ساماندهی و آزمون های آموزش و پرورش است که می تواند در این باره اظهار نظر کند. اما تا آنجا که علی افشانی اظهار نظر کرد، راز تداوم حضور آزمون های پیشرفت تحصیلی خواست دانش آموزان و اولیای آنهاست، بویژه در دوره متوسطه دوم که دانش آموزان کنکور در پیش دارند و باید امتحانات نهایی را بگذرانند.

با وجود این، آزمون های پیشرفت تحصیلی از دوره متوسطه دوم و اول فراتر رفته و به دوره دبستان هم رسیده، به طوری که یکی از بخشنامه های مربوط به این آزمون ها که آذر گذشته در یکی از استان های غربی کشور صادر شده اجباری بودن آزمون های پیشرفت تحصیلی برای دانش آموزان ابتدایی را نشان می دهد. یکی از معلمان این منطقه با انتقاد از شامل شدن دانش آموزان ابتدایی به ما خبرمی دهد برخی دانش آموزان او حتی پرسشنامه و نحوه کار با آن را نمی شناسند، چه رسد به این که به تست ها پاسخ دهند و نتایج مطلوبی از خود به جا بگذارند.

البته نقد اصلی بر برگزاری آزمون های پیشرفت تحصیلی در دوره ابتدایی این است که اگر مبنا در این دوره حرکت به سمت ارزشیابی توصیفی یا دست کم تلفیقی از کمیت و کیفیت در ارزشیابی هاست، این که آزمون های تستی و کاملاً کمی از دانش آموزان گرفته شود با روح این سیاست در تضاد است.

سنجش پیشرفت تحصیلی برای نظام آموزشی ما ضروری است؛ نظامی که همیشه انگ بی کیفیت بودن به آن نزدیک بوده و زمزمه های افت تحصیلی در آن به گوش می رسیده است. پس سنجش پیشرفت تحصیلی را باید جدی گرفت، اما نه به روش های غیراستاندارد فعلی که در بیشتر مواقع بجز تحمیل اضطراب، از دست رفتن وقت و هزینه و نتایج غیرقابل تعمیم و استناد ثمر دیگری ندارد.

مریم خباز / گروه جامعه